

Verslag Overlegvergadering Verantwoordingsorgaan met Bestuur ABP op donderdag 30 april 2020 via VIDEO-BELLEN

Het publieksverslag heeft als doel om bij pensioenfondsen ABP aangesloten deelnemers, gepensioneerden en werkgevers inzicht te geven in de adviezen die het Verantwoordingsorgaan als medezeggenschapsorgaan aan het ABP Bestuur geeft over voorgenomen beleidsbeslissingen en de besprekingen die het Verantwoordingsorgaan met het ABP Bestuur voert. Voor de uitgebreide standpunten van de verschillende fracties in het Verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar de eigen website van de fracties.

Opening

De voorzitter, de heer Van Boven, opent de vergadering en heet de deelnemers welkom.

Mededelingen

Aanpak Coronacrisis

Het Bestuur meldt dat zij gaat onderzoeken op welke manier met het voltallige Verantwoordingsorgaan digitaal kan worden overlegd. De crisisperiode duurt te lang om alleen met een delegatie van het Verantwoordingsorgaan te spreken. De hoop is dat alle leden van het Verantwoordingsorgaan in de juni vergadering of themasessie kunnen bijwonen.

Update actuele financiële situatie

Het bestuur licht toe dat ten aanzien van de financiële situatie is gekozen voor een aanpak op drie niveaus:

- 1). Op strategische niveau is geconstateerd dat de financiële positie dusdanig is dat heroverweging van het strategisch kader aan de orde is; de ALM studie (driejaarlijks) was al vervroegd van 2021 naar 2020 en dat komt nu des te beter uit. De crisis verhoogt de noodzaak hier eerder naar te kijken.
- 2). Het tweede niveau betreft de beleggingsportefeuille. Er ontstaan als gevolg van de crisis en de liquiditeit wellicht afwijkingen in het strategisch beleggingsbeleid. Normaal gesproken vindt dan herbalancering plaats. In een crisissituatie is dat wellicht niet mogelijk. Er wordt nu onderzocht of het bestuur zich nog comfortabel voelt als er voor enige tijd een afwijkende portefeuille is.
- 3). Het derde niveau is tactisch operationeel. In deze crisis kunnen situaties ontstaan dat tijdelijk niet kan worden geherbalanceerd of dat er meer tijd voor moet worden genomen. Het is aan APG om in die situaties te handelen, maar waar nodig kan het bestuur die situaties toetsen aan het strategisch kader. Het bestuur staat in nauw contact met APG over de ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille.

Het bestuur zal het Verantwoordingsorgaan in een kennissessie verder informeren over bovenstaande aanpak ten aanzien van financiële situatie.

De **CMHF/AC/FOG-ABP/NBP**, de **LvOP** en de **Werkgeversgeleding** wensen inzicht te krijgen in de tijdslijn van de ALM-studie.

De heer Duijsens, bestuursbureau ABP, meldt dat het proces van heroverwegen van de financiële opzet (ALM -studie) onlangs is gestart en dat dit de komende maanden verder wordt geconcretiseerd. De kennissessie met het Verantwoordingsorgaan zal de evaluatie van de financiële positie omvatten op basis van het huidige beleid. De heer Duijsens geeft aan dat dit te vergelijken is met de midterm review van september 2019, maar dan op basis van de actuele financiële positie en de economische verwachtingen. Ook wordt onderzocht wat dat

betekent voor een mogelijke verlaging eind dit jaar. Dat komt pas na juni aan bod. De heroverweging van de financiële opzet loopt na juni door. Er wordt gekeken wat de financiële positie zal zijn eind van het jaar en wat de mogelijke opties zijn. Daarnaast wordt gekeken naar de risicohouding en de ambitie, die onderdeel vormen van de financiële opzet. De verwachting is dat de ALM- studie in juli gereed is voor het bestuur.

Op het voorstel van de voorzitter Verantwoordingsorgaan om in de kennissessie een tijdpad te presenteren, bevestigt het bestuur ABP dat in de kennissessie wordt ingezoomd op de planning, de stappen die nog moeten worden doorlopen en met wie nog moet worden overlegd. Er moet ook overleg met sociale partners plaatsvinden.

De **CCOOP** memoreert dat in maart 2020 is gevraagd naar de beveiliging van de APG-systemen tegen cyberaanvallen en vraagt naar de stand van zaken op dit gebied.

Het bestuur meldt dat er veel aandacht is voor informatiebeveiliging en cybersecurity bij ABP en APG, zeker gezien het feit dat medewerkers veel vanuit huis werken. APG doet de uitvoering en rapporteert aan ABP. Het bestuursbureau monitort dat. De rapportages komen in de Auditcommissie van het bestuur aan de orde. Er zijn op dit moment geen specifieke zaken te melden.

De heer Toebosch, bestuursbureau ABP, voegt toe dat de monitoring loopt. De netwerken van ABP en APG worden continu gescand op dreigingen en aanvallen. Als er iets gebeurt, wordt direct gehandeld. Er is sprake van een grotere dreiging als gevolg van het thuiswerken, maar er zijn op dit moment geen zaken te melden waarop actie nodig is.

Oordeel Verantwoordingsorgaan 2019

ABP Statuten artikel 18.8

Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het bestuursverslag van het fonds opgenomen.

Jaarverslag 2019

In de voorbereiding op de bevoegdheid tot het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur heeft de Commissie Financiën en een afvaardiging van de Commissie Algemeen, van het VO, in het kader van het verantwoordingsproces telefonisch overleg gevoerd met de externe accountant, de externe actuaaris en de compliance officer.

Oordeel VO over het handelen van het bestuur in 2019

De heer Van Boven, voorzitter van het VO, deelt mee dat het Verantwoordingsorgaan een gezamenlijk oordeel geeft over het handelen van het bestuur. Het oordeel is een compromis van wat de leden van het Verantwoordingsorgaan vinden. Sommige fracties hebben afwijkende standpunten of opmerkingen die niet in de definitieve tekst zijn opgenomen. Ook dit jaar zijn er binnen het Verantwoordingsorgaan op een aantal punten indringende gesprekken gevoerd over de weging van de bevindingen. Met inachtneming van de gemaakte kanttekeningen, oordeelt het Verantwoordingsorgaan positief over het handelen van het bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van goed pensioenfondsbestuur. In het kader van de oordeelsvorming heeft het Verantwoordingsorgaan een aantal bevindingen onder de aandacht van het Bestuur gebracht evenals een aantal aanbevelingen voor het jaar 2020 gedaan. Voor een volledig overzicht van bevindingen en aanbevelingen raadpleeg:

https://jaarverslag.abp.nl/docs/ABP_JV_2019/pdfs/ABP_Jaarverslag_2019_verantwoording.pdf (pag. 95)

Het bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan voor het positieve oordeel en meldt dat het bestuur waardering heeft voor het oordeel van het Verantwoordingsorgaan en de manier waarop het Verantwoordingsorgaan de taken serieus neemt. Het valt op dat er nogal wat suggesties worden gedaan over de mate van betrokkenheid van het Verantwoordingsorgaan bij uiteenlopende beleidsonderwerpen. Het bestuur stelt voor om in de overlegvergadering van september a.s. inhoudelijk in te gaan op die aanbevelingen en daarin de rolverdeling

en verantwoordelijkheden mee te nemen. Het bestuur heeft soms een andere kijk dan het Verantwoordingsorgaan. Het oordeel bevat geen zaken die het bestuur zorgen baren.

Adviesaanvraag ABTN 2020

De heer de Graaf, voorzitter van de Commissie Financiën meldt dat alle vragen van de Commissie in een technische werksessie met het bestuursbureau adequaat zijn beantwoord. Het Verantwoordingsorgaan geeft een positief advies. De commissie Financiën heeft goed samengewerkt met de Commissie Beleggingen. Het is de wens van de Commissie Beleggingen om in het vervolg bij de technische werksessie over de ABTN te worden betrokken.

De **ANBO** meldt dat de fractie het belangrijk vindt dat er geen tegenstelling tussen jong en oud wordt gecreëerd. Niet indexeren heeft gevolgen voor ouderen maar tast ook de koopkracht van jongeren aan. In het crisisplan is bij de nadelen van het niet indexeren alleen het koopkrachtverlies voor gepensioneerden genoemd. De ANBO is van mening dat daarmee de tegenstelling tussen jong en oud wordt benadrukt. Alleen het koopkrachtverlies voor gepensioneerden als nadeel noemen is voor de ANBO een verkeerde boodschap.

Het bestuur stelt dat de ABTN niet het middel is om daarover in discussie te gaan, gezien het technische karakter, maar begrijpt wel de opmerking van de ANBO. Het is terecht dat niet indexeren alle deelnemers raakt. In het crisisplan zou 'gepensioneerden' kunnen worden vervangen door 'deelnemers', maar het bestuur pleit ervoor de tekst in deze fase niet meer aan te passen.

Toelichting beleggingsovertuigingen

Mevrouw Faes, voorzitter van de Commissie Beleggingen, geeft aan dat de nieuwe beleggingsovertuigingen helder zijn geformuleerd, maar is wel van mening dat de verwijzing naar academisch onderzoek krachtiger wordt als het over onderzoek gaat dat door peers is gereviewd. Dat is nu niet het geval.

Het bestuur bedankt het Verantwoordingsorgaan voor de complimenten. De Commissie Beleggingen heeft de opmerking over het onderzoek eerder gemaakt. Het bestuur begrijpt dat goed.

Verslag Duurzaam en Verantwoord Beleggen 2019

Mevrouw Faes, voorzitter van de Commissie Beleggingen, geeft het bestuur en het bestuursbureau namens de Commissie de complimenten voor het verslag, waarin het beleid duidelijk aan de deelnemers en stakeholders wordt uitgelegd. De verbeterde website geeft inzicht in alle huidige beleggingen en is goed toegankelijk voor deelnemers. De Commissie is tevreden over de manier waarop de Commissie is geïnformeerd. De opmerkingen van de commissie zijn meegenomen in de definitieve versie. De Commissie heeft de volgende aandachtspunten voor het duurzaamheidsbeleid:

- Vergroten transparantie van het inclusionsbeleid door de criteria te publiceren;
- Concreter vormgeven van de verbetering van de arbeidsomstandigheden en het belastingbeleid;
- Aandacht houden voor evenwichtige communicatie over het duurzaamheidsbeleid. Niet alleen over de positieve zaken moet worden gecommuniceerd maar ook over de lastige zaken in het beleid.

Het bestuur dankt voor de support van het Verantwoordingsorgaan en geeft aan dat het verslag een weerspiegeling is van het beleid de afgelopen vijf jaar. Op de suggesties voor aandachtspunten komt het bestuur terug. Het bestuur gaat voor mooie nieuwe ambities de komende jaren.

Verslag overlegvergadering Bestuur met VO d.d. 26 maart 2020

De heer Van Harmelen, **FOG-ABP/NBP** wijst op de discussie over de omvang van de indexatieachterstand en de doorrekening naar de toekomst. Op de vraag of het Verantwoordingsorgaan inzicht kan krijgen in scenario's en cijfers die het bestuur hanteert, stelt het bestuur voor om dit onderwerp mee te nemen in de kennissessie juni 2020. Dan komen de mogelijke uitkomsten van indexatie in beeld en worden die met het Verantwoordingsorgaan besproken.

De heer Van Harmelen, **FOG-ABP/NBP** stelt dat de maatregel om de disconteringsvoet te verlagen van 2,8% naar 2% tot een reductie van de pensioenrechten leidt. De vraag is of de effecten op de pensioenrechten in het kader van de ALM-studie kunnen worden meegenomen.

Het bestuur ABP licht toe dat het aanpassen van de disconteringsvoet geen impact heeft op de opgebouwde rechten. Het gevolg van het verlagen van de disconteringsvoet is dat de kostprijs van pensioen stijgt. Bij een gelijkblijvend opbouwpercentage verandert er niets aan de toekomstige rechten. Als de premie stijgt wordt het fonds beter gefinancierd en zal eerder sprake zijn van indexatie en een kleinere kans op korten. Het verlagen van de disconteringsvoet leidt niet tot het schrappen van rechten.

Mevrouw Van Langeraad, de **CMHF/AC/FOG-ABP/NBP** vraagt om uitleg van het bestuur over de stelling dat bijlage K in deze tijd niet meer uit te leggen is.

Het bestuur licht toe dat het niet de bedoeling is te stellen dat de inhoud van bijlage K niet uit te leggen is. Sommige onderdelen zijn niet te verklaren naar individuen omdat bijlage K jaren geleden is vastgesteld en de context nu anders is.

Rondvraag en sluiting

Mevrouw Van Geen, **ANBO**, constateert dat het Jaarverslag een helder en informatief document is, maar dat het woord 'koopkracht' er helaas niet in voorkomt. Koopkracht is voor deelnemers belangrijk. Het verzoek van de ANBO is of het bestuur een beknopt jaarverslag kan opstellen waarin de deelnemers en de vooruitzichten voor de koopkracht centraal staan. Gepensioneerden kunnen niet veel meer doen, maar jongeren hebben nog handelingsperspectief. De vraag is dat handelingsperspectief meer in beeld te brengen.

Mevrouw Mulder, bestuur ABP, licht toe dat achter alle communicatiemiddelen zoals het pensioenoverzicht, het activeren van deelnemers zit en dat dit niet gekoppeld is aan het Jaarverslag.

Mevrouw Gorter, **CCOOP**, bedankt de medewerkers van het bestuursbureau voor de ondersteuning waardoor het Verantwoordingsorgaan, ondanks de beperkingen, het werk goed kan blijven doen en wenst het bestuur wijsheid toe in deze bijzondere tijden. Het valt niet mee om in deze onzekere situatie overeind te blijven.

Mevrouw Meijer, bestuur ABP, bedankt mevrouw Gorter voor de woorden en de betrokkenheid. Ook het bestuur is blij met de aangereikte middelen om het werk te kunnen blijven doen.

Mevrouw Van Langeraad, **CMHF/AC/FOG-ABP/NBP**, geeft aan verrast te zijn om in het rapport van bevindingen van de Raad van Toezicht te lezen dat de midterm review de aanleiding was om het crisisplan in werking te stellen en wilt weten of en wanneer dit aan het Verantwoordingsorgaan is gemeld. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht ten aanzien van de premiestelling gemeld dat men met het bestuur heeft gesproken over de timing. De Raad heeft de vraag gesteld of het proces met sociale partners niet eerder had kunnen worden gestart. Mevrouw Van Langeraad, **CMHF/AC/FOG-ABP/NBP** vraagt of het proces met sociale partners eerder had kunnen en/of moeten worden gestart.

De heer Verjans, bestuursbureau ABP, meldt dat het bestuur vorig jaar de term financieel crisisplan wellicht niet heeft gebruikt richting het Verantwoordingsorgaan. Dat is ongelukkig maar er zit geen bedoeling achter. De financiële situatie op dat moment was de reden om het crisisplan te openen – de rente was langer laag dan voorzien met alle gevolgen van dien. Dat heeft geleid tot discussies waarin het Verantwoordingsorgaan is meegenomen, ook door middel van de midterm review. Uiteindelijk zijn er in 2019 geen concrete maatregelen genomen omdat de situatie zich richting eind van het jaar herstelde. Het fonds is niet toegekomen aan de laatste stappen van het financieel crisisplan. Daarover zou het Verantwoordingsorgaan om advies zijn gevraagd. Hoewel het bestuur de term ten onrechte niet heeft gebruikt, zijn alle onderwerpen die verband houden met het financieel crisisplan met het Verantwoordingsorgaan gedeeld.

Op de vraag van mevrouw Van Langeraad, **CMHF/AC/FOG-ABP/NBP**, of het crisisplan formeel in werking wordt gesteld en ook formeel eindigt, licht de heer Verjans, bestuursbureau ABP, toe dat de vaststelling dat de situatie verslechtert aanleiding is tot het in werking stellen van het crisisplan. In de bijlage bij de ABTN is vermeld welke stappen dan worden doorlopen. Als de situatie zich niet meer voordoet, wordt het crisisplan gesloten en wordt de volgende stap niet meer genomen.

De heer Van Vliet, bestuur ABP, meldt dat de processtappen ook in het Jaarverslag zijn beschreven. Het crisisplan is in werking gesteld toen de riskmanager constateerde dat de bijbehorende triggers waren afgegaan. De riskmanager heeft ook geconstateerd dat de situatie was beëindigd. Toen is het crisisplan formeel gesloten.

Mevrouw Meijer, bestuur ABP, licht toe dat het bestuur vorig jaar met sociale partners heeft gesproken over de premiestelling. Er is noch in het bestuur, noch in het overleg met sociale partners op dat moment een uitvoeringsdatum van 1 juli bedacht. Er is gesproken over de situatie van het fonds en de manier waarop die het hoofd kon worden geboden. De vraag of het al dan niet te laat was om de vraag te stellen is niet aan de orde geweest. Het bestuur heeft in hetzelfde overleg het besluit rond de premie voor 2020 en de jaren daarna gemeld. Dat is de kern van het overleg met sociale partners geweest, dat tijdig is aangezwengeld. Het bestuur heeft sociale partners wel de gelegenheid willen geven om het overleg onderling en met de achterban op een goede wijze te kunnen voeren. De datum van 1 juli heeft geen rol gespeeld.

Sluiting

De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun komst en bijdragen en sluit de vergadering.